

tasavvur

tekirdag ilahiyat dergisi | tekirdag theology journal

e-ISSN: 2619-9130

tasavvur, Aralık/December 2023, c. 9, s. 2: 1123-1142

Rasmus Paludan ve Kur'an-ı Kerim'i Yakma Eylemleri Üzerine Bir Değerlendirme An Evaluation on Rasmus Paludan and the Actions of Burning the Qur'an

Musa GELİCİ

Dr., Diyanet İşleri Başkanlığı
PhD, Presidency of Religious Affairs

gelicimusa@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3658-1658

DOI: 10.47424/tasavvur.1335427

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 31 Temmuz / July 2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 4 Kasım / November 2023

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Aralık / December 2023

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Atıf / Citation: Gelici, Musa . "Rasmus Paludan ve Kur'an-ı Kerim'i Yakma Eylemleri Üzerine Bir Değerlendirme". Tasavvur - Tekirdağ İlahiyat Dergisi 9 / 2 (Aralık 2023): 1123-1142. <https://doi.org/10.47424/tasavvur.1335427>

İntihal: Bu makale, ithenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by ithenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/tasavvur> | [mailto: ilahiyatdergi@nku.edu.tr](mailto:ilahiyatdergi@nku.edu.tr)

Copyright © Published by Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi / Tekirdag Namık Kemal University, Faculty of
Theology, Tekirdag, 59100 Turkey.

CC BY-NC 4.0

Öz

Bu çalışma; Danimarkalı aşırı sağ siyasetçi Rasmus Paludan'ın Danimarka başta olmak üzere İsveç ve Norveç'te 300'den fazla noktada gerçekleştirdiği Kur'an-ı Kerim'i yakma eylemlerini konu edinmektedir. Bu eylemler İsveç'te 2022 yılında isyana dönüşerek sosyal olaylara sebep olmuş ve İslamofobik tartışmaları körüklemiştir. Çalışmanın amacı; Paludan tarafından gerçekleştirilen kutsal kitabın yakılması gibi tahrik gücü yüksek, bir o kadar aşağılayıcı İslamofobik ve ırkçı eylemin İsveç devleti tarafından 'düşünce özgürlüğü' bağlamında kabul edilmesinin nasıl bir tartışma evreni oluşturduğunu ortaya koymaktır. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılarak konuya dair kitap, makale ve gazeteler incelenmiştir. Sonuç olarak, İskandinav model sınırsız ifade özgürlüğü mottosunun aşırı sağ siyasetçilere küfretmeyi, özellikle dine yönelik sövgüyü bir hak olarak vermesi Avrupa sathında yaşayan Müslüman toplumu bir nevi devlet politikası zırlığıyla siyasetçilerin hedef tahtasına oturttuğundan, onları nefret objesi konumunda giderek hassas ve savunmasız hale getirmiştir. Bu bakımdan düşünce özgürlüğünün sınırlarının nerede bitmesi gerektiği hususunda yeniden tanımlama yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslamofobi, Rasmus Paludan, Kur'an-ı Kerim'i Yakma Eylemi, İsveç (Malmö), İfade Özgürlüğü.

Abstract

The present study discusses the action of burning the Holy Quran in Malmö, Sweden, by the Danish far-right politician Rasmus Paludan, in more than 300 points in Denmark, Sweden and Norway, especially in terms of evolving into social events that turned into riots and fueled Islamophobic debates. The purpose of the study will be to understand the discussion universe formed by the acceptance of the Swedish State in an Islamophobic and racist act, such as the burning of the holy book by Paludan, with a high incitement and humiliating power. In the present study, which has a qualitative design, books, articles and newspapers on the subject were examined by using the document analysis method. As a result, since the motto of unlimited freedom of expression of the Scandinavian model gives the right to swear at far-right politicians, especially insulting religion, the Muslim society living in Europe

has become the target of politicians with a kind of state policy armor, making them increasingly sensitive and vulnerable in the position of hate objects. In this regard, there is a need to redefine where the limits of freedom of thought must end.

Keywords: Islamophobia, Rasmus Paludan, Holy Qur'an Burning Actions, Sweden (Malmö), Freedom of Expression.

Giriş

İslam karşıtlığı bağlamında ele alındığında tarihi kökenleri itibarıyla çok eski olan İslamofobi, 1979 İran Devrimi'nden günümüze kadar geçen 40 yıllık süreçte çeşitli raporlarda, çeşitli biçimlerde tanımlanmaya çalışılmıştır.¹ 1997 yılında İngiltere'de faaliyet gösteren Runnymede isimli düşünce kuruluşu ilk kez İslamofobi olgusunu bir rapor içerisinde tanımlamış ve kavramsallaştırmıştır. Bu rapor uluslararası kamuoyunda tanındıktan sonra İslamofobi kavramı her gündeme geldiğinde 'Runnymede Trust' temel referans olarak zikredilir olmuştur. Runnymede Trust, İslamofobi'yi kısaca "İslam'a karşı temelsiz bir düşmanlık" olarak tarif etmiştir.² Sosyolojik bir tanımlama olarak ise İslamofobi; "Müslümanlara ve İslam'a karşı asılsız bir korkunun, güvensizliğin ve nefretin motive ettiği ırkçılık ve yabancı düşmanlığının çağdaş bir formudur"³ şeklinde ifade edilebilir. Nathan Lean'ın 'İslamofobi Endüstrisi' adlı yapıtında öne çıkardığı bu olgu, Hristiyan Sağ'ın İslam ve Müslümanları tasfiye için bir ahir zaman savaşına ihtiyaç duyduğu anda sosyal mühendislik icadı olarak ellerinin altında buluverdiği kullanışlı bir endüstriyel araç olmuştur.⁴ İslamofobi, 11 Eylül 2001 tarihi itibarıyla Müslüman toplumun dışlanması, ötekileştirilmesi, sindirilmesi, nefret objesi haline getirilmesi anlamında önemli bir kırılma noktası olmuştur. Bu tarih sonrasında İslamofobi, etki alanını Avrupa'da giderek artırmıştır. Bir Kuzey Avrupa ülkesi olan İsveç, Norveç ve Danimarka'da da İslamofobik tartışmalar alevlenmiştir. Özel-

1 Kadir Canatan, "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım", *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* (2007), 19.

2 *Islamophobia: A Challenge for Us All*, "Commission on British Muslims and Islamophobia" (London:Runnymede Trust, 1997), 61.

3 Hilal Barın, *Tedirgin Nefret: İslâmofobi ve DAES* (Ankara: Tezkire Yayıncılık,2016), 65.

4 Nathan Lean, *İslamofobi Endüstrisi*, çev. Kollektif (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015), 139.

likle 22 Temmuz 2011 yılında meydana gelen ve 77 kişinin katledildiği Breivik terör saldırısı⁵ sonrasında Norveç'te ve genel olarak İskandinavya'da hiç kimse İslamofobinin varlığını inkâr edememiştir.⁶

Bu travmatik olay sonrası Norveçli katil ve terörist'in ünü, ırkçı ve İslam karşıtı kişi ve gruplarca dijital dünyaya taşınmıştır. Burada siber alanın kontrolsüzlüğü İslam karşıtı gruplarca bir kaçış alanı olarak görülerek ırkçı grupların zehirli fikirlerini İskandinavya ve tüm dünyaya yaymasının önünü açmıştır.⁷Norveç'ten yayılan zehirli fikirler İsveç'i, Danimarka'yı, İskandinavya'yı hatta kıtaları ve okyanusları aşarak Breivik'i rol model edinen ırkçı kişilikleri Breivik'e benzer eylemler yapma hususunda teşvik etmiştir. Yeni Zelanda'da 2019 yılında vuku bulan Christchurch ve 2020 yılında Norveç Baeurum'da meydana gelen Al-Noor cami saldırıları bunun en önemli örneğidir.⁸ Bu iki olaydan ikincisi olarak Norveç Al-Noor cami saldırısı etkisi bakımından daha yerel kalırken, ilk saldırı olan Yeni Zelanda saldırısının etkisi tüm dünya insanını sarsıcı düzeyde olmuştur. Bu münasebetle Yeni Zelanda saldırısının gerçekleştiği 15 Mart tarihi dünya çapında İslamofobi ile mücadele günü olarak ilan edilmiştir.

⁵ Breivik Terör Saldırısı hakkında detaylı bilgi için Bkz: James Kirchick, "Mocking Justice in Norway. The Breivik Trial Targets Contrarian Intellectuals", *World Affairs*, (September/October 2012), 75; Heiko Henkel, "The Political Anthropology of Scandinavia after July 22, 2011", *American Anthropologist* 114/2,(2012), 353; Elisabeth Eide vd. "After the 22 July Terror in Norway: Media Debates on Freedom of Expression and Multiculturalism", *Nordic Journal of Migration Research* 3/4 (2013), 187; Sindre Bangstad, " Terror in Norway", *American Anthropologist* 114/ 2 (2012), 351.

⁶ Sindre Bangstad, *Anders Breivik And The Rise of Islamophobia* (London: Bloomsbury Publishing, 2014), 12.

⁷ Emily Graham Turner, "Breivik is My Hero": The Dystopian World of Extreme Right Youth on the Internet", *Australian Journal of Politics and History* 60/ 3 (2014), 418.

⁸ Yeni Zelanda Christchurch terör saldırısı olarak bilinen olay 15 Mart 2019 Cuma günü Christchurch kentinde bulunan Al Noor ve Linwood camilerine 28 yaşındaki Avustralyalı Brenton Harrison Tarrant tarafından gerçekleştirilmiştir. Saldırıda otomatik silah kullanılmış ve saldırı anı canlı yayımla go-pro kameraya saldırgan tarafından çekilerek sosyal medya üzerinden yayınlanmıştır. Saldırıda 50 kişi yaşamını yitirmiş, 48 kişi ise ağır yaralanmıştır. Bkz; Huriye Yıldız vd. "Yeni Zelanda Terör Saldırısı Özelinde İslam Karşıtlığı", *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi* 2 (2019), 107-125.

İslam karşıtı bu grupların düşünce dünyasını anlamak için Breivik'in üzerinde temelde takıntılı biçimde durduğu konuyu anlamak önem taşır. O, 'Avrupa Bağımsızlık Deklarasyonu: 2083' başlığıyla kaleme aldığı manifesto-sunda rahatsızlık duyduğu şeyi "Kitlesele göçün ve İslam'ın İskandinav kültürünü dağılma noktasına getirmesi" olarak ifade eder. Breivik bu yüzden çözüm olarak, devlet adamları ve izledikleri siyaseti topyekûn değiştirecek, onları bu çıkmazdan kurtaracak şeyin köklü bir devrim hareketi gücüne sahip aksiyonla mümkün olabileceği fikri üzerinde durmuştur.⁹ O, manifestosunu, eylem öncesi çok sayıda kişiyle e-mail yoluyla şu cümlelerle paylaşır:

"Çok açık sebeplerden ötürü bunu, daha fazla ileriye götüremeyeceğim-den, şimdi sorumluluk size düşüyor. Gerekli beceriye sahip tüm bireyler, bu külliyyatın ikinci cildine, onu iyileştirerek ve nereye kadar gerekiyorsa geliştirerek katkıda bulunmaya teşvik ediliyor".¹⁰

Breivik'in bu çağrısı, 2011 yılından beri İskandinavya'nın aşırı sağ ve ırkçı siyasetçileri arasında kendisine muhatap bulmaktadır. Bu çağrı bazen bir cami saldırısı, bazen karikatürle İslam'ın kutsalına hakaret, bazen de Kur'an-ı Kerim-i yakma eylemleri ile Rasmus Paludan gibi kişileri Müslüman toplumun değerlerine, kutsallarına saldırtarak önemli bir işlev görmektedir.

Bu çalışma, Danimarkalı aşırı sağ siyasetçi Rasmus Paludan'ın Kur'an-ı Kerim'i yakma eylemlerini konu edinmektedir. Çalışmanın amacı; Paludan tarafından gerçekleştirilen kutsal kitabın yakılması gibi tahrik gücü yüksek, bir o kadar aşağılayıcı İslamofobik ve ırkçı eylemin İsveç devleti tarafından 'düşünce özgürlüğü' bağlamında kabul edilmesinin nasıl bir tartışma evreni oluşturduğunu ortaya koymaktır. Nitel bir araştırma olan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılarak konuya dair kitap, makale ve gazeteler incelenmiştir. Çalışma güncel bir sorun ve yeni bir tür eylem olan Kur'an yakma olayına katkı sunacak olması yönüyle önemlidir.

1. Kur'an Yakma Eylemlerinin Gelişimi

⁹ Oslera Audrey - Lena Lybaek, "Educating 'the New Norwegian We': An Examination of National and Cosmopolitan Education Policy Discourses in the Context of Extremism and Islamophobia", *Oxford Review of Education* 40/5 (2014), 544.

¹⁰ Anders Behring Breivik's Complete Manifesto, "2083 - A European Declaration of Independence" (Erişim 15.01.2023).

Kur'an-ı Kerimi yakmak Batı'da yaşayan Müslüman topluma olan nefreti göstermek üzere İslam karşıtı gruplarca düzenlenen eylem ve gösterilerde başvurulan bilindik bir teşebbüstür. Fakat bu çalışmada yakın dönemde siyasi bir figür tarafından mütemadiyen yapılan Kur'an yakma girişimlerine odaklanılmaktadır. Bu eylemlerin mimarı Rasmus Paludan'dır. Paludan 2017 yılından beri İskandinavya sathındaki her ülkede, sıra dışı bir eylem olarak benimsediği bu gösterisiyle her seferinde kendisine yeni bir durak belirlemektedir. Bilinçli bir biçimde eylem yapacağı noktaları Müslüman toplulukların yoğun olarak yaşadığı muhitlerdeki ibadethanelere yakın lokasyonda seçen Rasmus Paludan, o ülkenin polisinin güvenlik çemberi ve ifade özgürlüğü koruması altında, gösterisini bir çeşit şova dönüştürerek yapmaktadır. Bu gösterisini Müslümanların kutsal kitabı Kur'an-ı Kerimi büyük bir iştihakla yakmak suretiyle gerçekleştirmektedir. Rasmus Paludan bu eylemini 'demokratik gösteri' olarak ifadelendirmektedir.¹¹

Daha evvel üç yüze yakın noktada bu eylemi yapan, sadece 2022 yılı Nisan ayında yaklaşık bir hafta içinde İsveç'te Linköping, Norrköping, Örebro, Rinkeby ve Malmö şehirlerinde peşi sıra provokasyonlar yapan ve Kur'an-ı Kerim yakan Danimarkalı siyasetçi Rasmus Paludan 1982 yılında Danimarka'nın North Zealand şehrinde dünyaya gelmiş, kurmuş olduğu Stram Kurs (Sıkı Yön Partisi) ile Danimarka'da faaliyet göstermiştir. Aslında İsveç'e sonradan Danimarka'dan gelen Paludan, babası İsveçli olduğu için pasaport elde etmekte zorlanmamış ve İsveç pasaportunun ayrıcalıklarını bir avantaj olarak provokasyonları için sonuna kadar kullanmıştır.¹² Özellikle Paludan'ın Danimarka'da 2017 yılından beri sıradanlaştırdığı provokasyonları, İsveç'te 14 Nisan'da Linköping kentinde bir meydanda Kur'an-ı Kerim'i yakması sonrasında büyüyerek isyana dönüşmüştür. Uzun süredir bu kışkırtıcı eylemi yapan Paludan isyana dönüşen Müslüman kitlenin karşı eylemleriyle Müslümanların barbar ve şiddete meyilli insanlar olduğu iddiasını kamuoyuna deklare etmiştir. Paludan'ın eylemin zamanlaması için Müslümanların kutsal ayı Ramazan-ı Şerif'i seçmesi, Kur'an'ı tahrik gücü yüksek bir aşağılama ile domuz pastırmasına sarıp defalarca yakması, ister istemez şiddet ve isyan görüntülerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Neticede çıkan olaylarda 26'sı polis

¹¹ Dagens Nyheter News, "Stenkastning Mot Polisen I Malmö" (Erişim 16.01.2023).

¹² Svt Nyheter News, "Polisens Nota Efter Paludans Möten: 43 Miljoner" (Erişim 15.01.2023).

toplam 40 kişi yaralanmış, 40'tan fazla kişi de gözaltına alınmıştır. Ayrıca 20'si polis aracı olmak üzere çok sayıda araç ateşe verilmiştir.¹³

Polis raporları olay öncesinde Müslüman dini dernek ve cemiyetlerle polis tarafından diyaloga geçildiğini göstermektedir. Ayrıca raporlar Paludan'ın gerçek amacının aşırı tahrikle Müslümanları şiddete teşvik etmek ve böylece onları şiddet ve bağnazlıkla özdeşleştirmek olduğunu vurgular. Bundan dolayı Müslümanlardan, bu eylemleri sağduyu ile görmezden gelmelerinin beklendiği ve tahrik olmamalarının büyük bir feraset örneği oluşturacağı raporlarda ifade edilmektedir. İsveç polisi Müslümanlara sağduyulu davranmalarını, olup bitenleri görmezden gelmelerini, tahrike kapılmamalarını telkin etmiş ve böyle yaptıkları takdirde büyük bir feraset örneği sergilemiş olacaklarını söylemiştir. Polis raporlarınca teyit edilen bir başka önemli nokta ise isyan çıkartan ve polis araçlarını ateşe verenlerin legal dini derneklerin üyeleri olmadığıdır. Zira bu kişilerin olay mahalline sonradan gelen, Paludan'ın yaptıklarını bahane ederek polise saldırma amacı güden kriminal (suçlu) kişiler olduğu bilinmektedir. Görülen o ki, Paludan sağduyulu dindar Müslümanları tahrik edip olayların ortasına çekmede başarısız olmuştur. Daha ziyade o, "protest" takılan ve dini cemaat ve derneklerle alakası olmayan kişileri tahrikte başarılı olmuştur.¹⁴ Olay sonrası Malmö'de Kur'an-ı Kerim'i tekmelemek gibi etnik bir gruba tahrik şüphesiyle tutuklananlar olmuşsa da daha sonra tutuklananlar savcının suç işlediklerini kanıtlayamaması üzerine beraat etmişlerdir. Ancak Kur'an-ı Kerim'i yakma ve tekmeleme olaylarına tepki olarak şiddet ve isyanlara katılan yedi kişi mahkûm edilmiştir.¹⁵

1. Aşırı Sağ Stram Kurs Partisi ve Amacı

Danimarka'da 2017 yılında Rasmus Paludan tarafından kurulmuş olan Stram Kurs Partisi, politikasını doğrudan 'İslam karşıtlığı' olarak açıklamıştır. Dolayısıyla parti; çalışmalarını, sadece resmî kimlik kazandığı Danimarka'da değil İsveç ve Norveç de dâhil olmak üzere tüm İskandinavya sathında İslam

¹³ Svenska Yle News, "Oroligheter i Sverige För Tredje Dagen i Rad På Grund Av Koranbränning" (Erişim15.01.2023).

¹⁴ Simon Sorgenfrei vd. "Koranbränningar i Malmö Och Stockholm: En Rapport Om Polisens Arbeta Med Fokus På Samverkan Med Muslimska Trossamfund", *IMS Rapport 4* (2022), 11.

¹⁵ Sorgenfrei, "Koranbränningar i Malmö och Stockholm", 16.

karşıtı bir anlatı üzerinden kamuoyu oluşturmaya ve İslam'a ve Müslümanlara karşı kışkırtıcı ve saldırgan eylemlerde bulunmaya odaklanmıştır.¹⁶ Stram Kurs Partisi, sosyal medya platformları ve halka açık toplantıları ile kitlelere ulaşmayı amaçlamaktadır.

Aşırı sağcı, ırkçı bir siyasi politika izleyen Stram Kurs partisi 2019 Danimarka genel seçimlerinde yüzde 1,8 oranında çok az bir seçmen oyu almıştır. 2019'da 20 bin seçmenin imzasını alarak parlamento seçimlerine girmeye hak kazandığında 1939'dan beri oy pusulasına adını yazdıran ilk faşist parti olma başarısını da göstermiştir.¹⁷ Stram Kurs Partisi Danimarka'da yaşayan Müslümanların, mevcut Danimarka vatandaşlığına bakılmaksızın zorla sınır dışı edilmesini, hatta etnik olarak Danimarkalı büyükanne ve büyükbabası olmayan vatandaşların da vatandaşlıktan yoksun bırakılmasını talep etmektedir. Bu İslam düşmanı ırkçı tavrın Alman Yahudilerini ikinci sınıf vatandaşlara indirgeyen Nazi Nürnberg Yasalarından esinlendiğini söylemek gerekir. Stram Kurs Partisinin bu tavrında üç husus öne çıkmaktadır: Nüfusu 'arındırma' arzusu, toplumun militarizasyonu ile halk ve lider özdeşleşmesinin temini. Tüm bu özellikler partiyi faşist olarak tanımlamak için yeterlidir.¹⁸ Rasmus Paludan, Müslümanların toplumla bütünleştirilmelerini değil ülkeden derhal gönderilmelerini istemektedir. Zira ona göre göç, Danimarka'yı homojen ve barışçıl bir ülke olmaktan çıkarmış, Arapların ve Afrikalıların gelişleriyle birlikte ülkeyi güvensizlik, şiddet, çatışma ve klan kültürüyle boğuşan bir topluma dönüştürmüştür.¹⁹ Bu bakımdan Stram Kurs Partisi parti felsefesinin temelini etno-milliyetçi faydacılık üzerine inşa etmektedir. Yani Stram Kurs Partisi kimlik siyaseti üzerinden, etnik, kültürel, dinsel, dil bilimsel ve normatif bir topluluğu hedefleyen homojen bir 'Danimarkalı' yurttaşlığa vurgu yaptığını "Danimarka Danimarkalılarıdır" sloganıyla deklare etmektedir.²⁰ İnternet sitesinde, partisine sempati duyan kitleye hitaben

¹⁶ Svt Nyheter News, "Detta är Stram Kurs partiledare Rasmus Paludan" (Erişim 15.01.2023).

¹⁷ Popp Madsen- Benjamin Ask, "Derfor Skal Stram Kurs Ikke Forbydes, Selv Om Rasmus Paludan Er Fascist" *Information* (2019), 16.

¹⁸ Madsen - Ask, "Derfor Skal Stram Kurs Ikke Forbydes, Selv Om Rasmus Paludan Er Fascist", 16.

¹⁹ Rasmus Paludan, "Muslimer Skal Ikke Integreres - De Skal Sendes Hjem", *Information News* (Erişim 6.12.2022).

²⁰ Stram Kurs Partisi Kurumsal İnternet Sitesi (Erişim 13.12.2022).

“Kur’an-ı Kerim’i yakma eylemlerini sürdürmek için, bölgenize bizi çağırın eylemlerimizi orada da yapalım!” çağrısında bulunmaktadır. İsveç’i de kendisine hedef seçen Stram Kurs Partisinin Kur’an-ı Kerim’i yakma eylemlerine ilişkin hedeflediği amacı *“İsveç yasalarına ve normlarına uyum sağlamak istemeyen göçmenlere karşı memnuniyetsizliği göstermek ve dine yönelik eleştirisini ifade etmek”* tir. Ayrıca Stram Kurs Partisinin resmî internet sitesinde *"Rasmus Paludan tüm Müslümanlardan nefret mi ediyor?"* sorusuna şu cevap verilmektedir: *"Rasmus Paludan kimseden nefret etmez. Partinin politikası, İslam'ın aptal bir din ve istilacı bir siyasi ideoloji olduğu ve Danimarka'daki Danimarkalılarla asla ama asla uyumlu bir şekilde çalışamayacak olmasıdır. Danimarka'da yaşayan Müslümanların kendi ülkelerine dönmelerini destekleyen parti Stram Kurs partisi ve lideri Rasmus Paludan'dır. Dünyada Müslümanlar için 51 ülke varken, Danimarkalılar için yalnızca bir ülke var. Bu nedenle, İslam'ın Danimarka'da söz sahibi olmaması gerekir"*.²¹

2. Eylemlerin Arka Planını Anlamak

İskandinav ülkeleri olan İsveç, Norveç ve Danimarka yüksek gayrisafi millî hâsıla oranları ile dünya sıralamasında ilk sıralarda yer almaktadır. Bu nedenle dünya çapında bu ülkeler ideal yaşam yeri olarak arzulanan yerlerdendir. Nüfuslarının az olmasının da bu ülkelerin refah seviyesi bakımından liste başı olmalarında büyük katkısı vardır. Bu olumlu ekonomik seviye ve refah göstergelerine ek bir imaj olarak sosyal demokrasinin, insan haklarının ve cinsiyet eşitliğinin tavizsiz mücadelesini verme payesi de dünya insanı için İskandinav ülkelerine verilmiş gibidir. Diğer insanların zihnindeki bu olumlu İskandinav imajı şüphesiz makul görünmektedir. Fakat İskandinavyalı bir insanın, kendi kendini tanımlaması aşamasında ulusal bir kimliği ayrıcalıklı bir vurgu ile değerler manzumesi çerçevesinde kolektif bir inanca çevirmesi, göçmen toplulukların yoğun yaşadığı bu ülkelerde yerli nüfus ve göçmen toplulukları arasında *“biz ve öteki”* kavramlarının derin uçurumunu açığa çıkarmaktadır.²² Zira İskandinav halkları için yazılı olmayan bir anayasa olarak yurttaş olabilmenin temel şartı *“göçmen toplulukların mümkün olduğunca kendilerine benzemesi”* beklentisidir. İskandinav değerleri olarak sunulan

²¹ Stram Kurs Partisi Kurumsal İnternet Sitesi (Erişim 13.12.2022).

²² Musa Gelici, *“Norveç Medyasında Müslüman Kadın’a Bakış: “Tokalaşma Krizi” Haberlerinin Analizi”*, *Uluslararası Din ve Medya Sempozyumu*, ed. Ali Osman Kurt- Mahmut Samar (Ankara: ASBÜ yayınları, 2021), 40.

ve yurttaş olmanın ön şartı olarak tabulaştırılan, sınırsız ifade özgürlüğü, cinsiyet eşitliği, şeffaflık ve açık toplum ilkeleri, “göçmenler bize benzemelidir” tezini güçlendirmektedir.²³ Batılı hümanist anlayışı tabulaştıran, homojen ve statik bir kültürel korumacılığı içeren bu İskandinav kutsanmış değerler, dokunulmaz ve tartışılmaz kabul edilmektedir. Ayrıca bu ön kabul göçmen toplulukların kendi dini ve kutsal değerlerine sarılmaları durumunda ihlal edilmiş sayılmaktadır. Bu durumda ise ev sahibi toplum tarafından “Müslümanların Batılı değer kodlarına uyumsuzluğu” söylemi köpürtülmektedir.²⁴ Zira modern Batı'nın “ben” ve “öteki” ayırımına yaslı yabancı kavramsallaştırmasında Müslümana bakış kökeni derinlerde olan bir karşı duruşu ilhamla Müslüman bireyi öteki olarak damgalamaya devam etmektedir. Kalın'a göre bu tarihi kökenler çevresinde Batılı anlayış aydınlanma, modernite vb. yaldızlı kavramları büyük öteki olan İslam'ı dışlamak için araçsallaştırmaktadır.²⁵ Bu bakımdan İskandinav toplumları da doğulu-batılı ayırımında İslam ve Müslüman topluma bu zaviyeden bakma alışkanlığını sürdürmektedirler.

2.1. İfade Özgürlüğü Paradoksu

Gerçekte bir sınırlama olmasa da çokkültürlülük politikaları kapsamında İskandinav ülkelerinde göçmen toplumlara verilen kendi kültürlerini yaşama ve yaşatma hakkı, (ironik olarak) sanki toplumun İskandinav değerlerden biri olan ‘sınırsız özgürlük’ anlayışına katılmaları kaydıyla, ön şartlı olarak verilmiş gibidir. İstisnasız İskandinavya’da yaşayan bütün toplulukların tartışmasız benimseyecekleri bir değer olan ‘ifade özgürlüğü’ bu yönüyle toplumun üzerinde hassasiyetle durduğu bir konudur. Sosyal demokrasinin kalesi olarak bilinen İskandinav ülkelerde faaliyet gösteren Finlandiya Öz Finler Partisi, İsveç Demokratları Partisi, Danimarka Halkın Partisi ve Norveç İlerleme Partisi İslam düşmanlığının tohumlarını ekmektedir.²⁶ Bu partiler özellikle pro-

²³ Mariama Njai “Racism, A Norwegian Case Study”, *CERS Working Paper* (2014), 2: Gelici, Norveç Medyasında Müslüman Kadın’a Bakış, 40.

²⁴ Njai, “Racism, A Norwegian Case Study”, 3: Gelici Norveç Medyasında Müslüman Kadın’a Bakış: “Tokalaşma Krizi” Haberlerinin Analizi.

²⁵ İbrahim Kalın, *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 2016), 278.

²⁶ Recep Önal, “İslamofobi Bağlamında İslam Karşıtı Söylemlerin Batı Dünyasındaki Yansımaları: Norveç Örneği-Karikatür Krizi ve Berwick Terör Saldırısı”, *Kader* 16/2 (2018), 375.

pagandalarını Müslümanların demokratik kodlara uyumsuzluğu söylemi üzerinden yapmaktadırlar. Bununla ilintili olarak son zamanlarda Müslümanların ifade özgürlüğüne ne derece önem verdiğini ölçmek amaçlı yapılan testlerin İskandinavya genelinde rutin bir uygulamaya dönüştüğünü söyleyebiliriz. Bilhassa 2004 yılında, İslam Peygamberinin suretinin tasvirinin yasak olduğunu bildikleri halde bazı karikatüristlerin bilinçli bir şekilde diğer meslektaşlarını onun tahkir edici karikatürlerini yapmaya çağırmaları bu anlamda bir ilk sayılır. Karikatür krizinde görüldüğü üzere asıl amaç bir karikatür yarışması tertiplemek değil, bir yarışma bahanesiyle Müslümanları ve onların peygamberlerini aşağılayarak alenen tahrik etmektir. Örneğin İslam Peygamberinin türban şeklinde bir bez içerisinde bomba taşıdığı karikatür, alenen Hz. Muhammed (sav) ve onun tebliğ ettiği dinin terör ve teröristle ilişkilendirilmesidir. Ya da İslam Peygamberinin hançeri kaldırmış bir pozisyonda, arkasında burka giymiş biçimde duran kadının da burkasının bir parçasıyla o kadının gözlerini kapatması şeklinde çizilmesi, İslam'ın cinsiyet ilişkilerine ve cihat emrine yönelik olumsuz bir eleştiriyi dile getirmektedir.²⁷ Görüldüğü gibi İslam aleyhine yapılan bu türden kışkırtıcı eylem ya da eleştiriler düşünce özgürlüğüne Müslümanların tahammülsüz olduğu ön kabulünü taşımaktadır. Ayrıca İslam için kutsal olan şeylerin kaşınması ve tahrik edilmesi amaçlanmaktadır.

Şüphesiz İskandinav toplumların kodlarında kültürel Hristiyanlık çok baskındır fakat sekülerizm, İskandinav uygulamasında çok daha özel bir konumdadır.²⁸ 'Kutsala karşı yüksek alerji duymak' İskandinav ülkelerin aşırı sekülerist tutumundan kaynaklanıyor olabilir. Fakat burada özgürlük anlayışını baş tacı edinen bir toplumun, beraber yaşadıkları bir grubun bir değeri veya inancı kutsal görmesine karşı yasak koyucu ve dikte edici bir tutumla yaklaşması tuhaftır.

Norveçli yazar ve antropolog Eriksen'e göre, bir Müslüman karikatürist İskandinav değerlerini ve Hristiyanlığı aşağılayan karikatürlerini tanınmış bir gazetede yayımlasaydı İskandinav toplumu bundan rahatsızlık duymaz-

²⁷ Thomas Hylland Eriksen, "The Cartoon Controversy And The Possibility Of Cosmopolitanism" (This essay, written in 2007, is so far unpublished) (Erişim 22.11.2022).

²⁸ Peter Lodberg, *Kilise ve Toplum, İskandinav Halk Kiliseleri*, çev. Adnan Bülent Baloğlu (Stockholm: İsveç Diyanet Vakfı Yayınları, 2011), 128.

dı.²⁹ İskandinav toplumu, yazarın da dediği gibi, kendi değerlerine ve dinlerine yönelik tahkir eylemlerinden rahatsızlık duymayabilir ancak bu her toplum için geçerli bir ölçüt değildir ve böyle bir anlayış asla evrenselleştirilemez. İskandinav toplum bu yaklaşımla aslında yazarın özgürlükçü ve çoğulcu anlayışına ters bir asimilasyon talebini seslendirmektedir. Bu iklimin oluşmasında şüphesiz en önemli etken 11 Eylül 2001 sonrası İskandinavya'da açığa çıkan aşırı sağa kayma eğilimidir. Bu, hem Müslüman göçü ve Müslüman göçmenlere bakışı hem de entegrasyona yönelik beklenti biçimlerini etkiledi. Diğer taraftan Müslüman göçü ve onlara dair konuları gündeme sansasyonel eylemlerle getirmek aşırı sağ siyaset için dikkati çekmede fonksiyonel bir araç oldu.

Rasmus Paludan'ın tüm İskandinavya'da 300'den fazla noktada yaptığı eylem biçimi de dikkat çekmenin kolaycılığına işaret ediyor. Burada Danimarka, İsveç ve Norveç polislerinin Paludan'ın eylemine düşünce ve eylem özgürlüğü kapsamında çoğu zaman polis koruma zırhı ile imkân tanınması dine karşı küfrün ya da maneviyata yönelik şiddet içeren eylemlerin de özgürlük anlayışı ile ele alınmasının bir sonucu olarak duruyor.

Antropolog Eriksen'in çalışmalarında sıklıkla telaffuz ettiği "biz ve öteki" dikotomisinde İskandinav ve göçmen topluluklar arasında açığa çıkarılmak istenen temel duygu ev sahibi toplum ve göçmenlerin 'Batılı ve Doğulu', 'Özgürlükçü ve Bağnaz' şeklinde değer farklılığı bağlamında kategorize edilmesine işaret ediyor.³⁰

Öte yandan İskandinav ülkelerde Rasmus Paludan gibi kutsala hakaret eden aşırı sağcıların Kur'an-ı Kerim yakma eylemlerini özgürlüğün düşünce-sizce kullanımı şeklinde eleştiren yazarlar da vardır. Fakat bu çıkışmalar kozmopolit bir ideali yücelten, diyalog ve karşılıklı anlaşmayı benimseyen süslü söylemler olarak bir yere kadar işlev görmektedir. Zira bu özeleştiriler de sınırsız ifade özgürlüğü karşısında sınırlılık arz eder. Konu kutsala karşı hakaretin sınırsız eleştiri hakkı ile nitelendirilemeyeceğini dillendirmeye gelince bu özeleştiriler yerini derin bir sessizliğe bırakmaktadır. Paludan olayın-

²⁹ Eriksen, "The Cartoon Controversy And The Possibility Of Cosmopolitanism".

³⁰ Thomas Hylland Eriksen, "Commentary Xenophobic Exclusion and the New Right in Norway", *Journal of Community & Applied Social Psychology* 22 (2012), 207.

da ve daha evvel Danimarka Karikatür krizinde şahit olunduğu üzere, bir İskandinav'ın ifade özgürlüğü olarak anladığı ya da gördüğü şey, ortalama bir Avrupalının anladığı ya da gördüğünden çok farklıdır. İtalya, İspanya ve Polonya gibi koyu Katolik ülkelerde Hristiyan dini ve değerlerine yönelik küfür ve aşağılama kabul edilemez görülürken bunun tam aksi olarak İskandinav anlayış, kendi dinine ve kutsal değerlerine yönelik her türlü hakaret ve saldırıyı ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirebilmektedir. Hâlbuki imza attıkları Avrupa İnsan Hakları Bildirgesi'nin 9. Maddesi de bu gibi olaylar için yaptırımını haizdir.

İskandinav ülkelerde Müslümanların eşitlik, ifade özgürlüğü, hoşgörü ve demokrasiyi sindirme eşiğini test etme amacı taşıyan bu kışkırtmalarla verilmek istenen mesaj sanki şudur: "Bizim ifade özgürlüğümüzü keyfi ve sınırsızca kullanmamıza isterseniz de istemeseniz de saygı duymak zorundasınız, vелеv ki dininize sövsek de!"

Tuhaf bir biçimde Paludan'ın fevkalâde rahatsızlık verici eylemlerine cevaben Müslüman topluluğun duygusal tepkilerini galeyana gelerek, taşkınlık yaparak göstermesinde olayların müessiri olarak Rasmus Paludan konuşulmamaktadır. Medya bu süreçte müessir faili değil, failin eyleminden etkilenen Müslüman toplumu yargılayıcı biçimde haberleştirmektedir. Bu haberlerde ise Müslümanların barbar ve bağnaz, şiddete meyilli ve ifade özgürlüğüne karşı saldırgan oldukları ifade edilmektedir. Medya bu tip durumlarda "*Şiddetin İfade Özgürlüğüne Hükmetmesi*" başlığını seçmektedir. Yani medya böylelikle tahrik edeni değil, tahrik edileni suçlu sandalyesine oturtmaktadır. Nihayetle Müslümanlar ifade özgürlüğü karşıtı bağnazlar olarak tanıtılmaktadırlar.³¹

İsveç Malmö'de Paludan'ın Kur'an-ı yakma eylemi sonrası çıkan olaylara dair medya, "*Paludan'ın yaptığı eylemleri Müslümanların hazmetmesini beklediklerini, zira tam da demokrasilerde olması gereken şeyin bu olduğunu*" yani "*dini eleştirme ve alay etmenin de Müslümanlarca bir özgürlük hakkı olarak sindirilmesi gerek-*

³¹ Per Lärka, "Dan Park: "Visar Att Vâld Kan Styra Över Yttrandefriheten", SVT Nyheter (Erişim 6.12.2022).

tiğini" aksi takdirde bu durumun "dinin laik topluma hükmetmesi" olarak anlaşılacağı ifade etmiştir.³²

Bu tip yaklaşımlar zamanla bir tabu hüviyeti kazanmış olan düşünce özgürlüğünün sınırları hakkında konuşmayı zorlaştırmaktadır. Eğer tabu olarak görülen ifade özgürlüğü istisnalar oluşturularak ele alınmazsa, aşırı sağcılar menfur eylemlerini İslam'ı ve Müslümanları kendilerince "anti demokratik, özgürlük karşıtı ve bağnaz" tutum ve yaklaşımlarından ıslah etmenin bir aracı olarak kullanmaya devam edeceklerdir.

2.2. İfade Özgürlüğünün Sınırları

İfade özgürlüğü ile ilgili olarak toplumsal uygulama sınırsız bir ifade özgürlüğünden yana dururken zaman zaman devlet, akliselim ile buna bir sınır koyabilmekte ve doğabilecek kargaşa ve huzursuzluğu önlemek adına eylemlere izin yasağı getirebilmektedir. Nitekim İsveç Krallığı ifade özgürlüğünü "Krallığın güvenliği, kamu arzı, kamu düzeni ve güvenliği, kişilerin itibarı, özel hayatın kutsallığı veya suçun önlenmesi" durumlarında sınırlandırabilir kabul etmektedir.³³ Ayrıca Avrupa Birliği'ne yönelik sorumluluklar bakımından da Avrupa Sözleşmesi 10. madde, 2. fıkrada belirttiği üzere ifade özgürlüğü sınırsız değildir. Fakat uygulamada devletin ifade özgürlüğüne mümkün olduğunca müdahale etmemesi esas alınmaktadır. Burada gözetilen denge ifade özgürlüğünü merkezde tutup toplum sağlığını ve çıkarını koruma refleksiyle ifade özgürlüğü ile oluşacak zarara müdahaledir. WINGROVE davası, bu dengeye örnektir. Bu davada İngiltere, bir aziz ile çarınca gerilmiş İsa arasında geçen ve erotik bir durumu anlatan videoya el koymuştur. Avrupa Adalet Divanı'na intikal eden dosyada Divan, İngiltere Krallığı'nın videoları yasaklamasını ifade özgürlüğünün ihlal edilmesi olarak değerlendirmemiştir. Adalet Divanı yapılan müdahalenin film yapımcısının düşünce özgürlüğüne

³² Alfred Larsson - Lindsög Anton, "Yttrandefrihet Eller Hets Mot Folkgrupp?: En Kvalitativ Analys Av Traditionella Kontra Alternativa Nyhetsmediers Gestaltning Av Koranbränningarna I Malmö 2020" (Malmö:Linneuniversitet, 2021), 23.

³³ Johannes Lindholm, "Att Bränna En Helig Skrift: Yttrandefrihetens Gränser," Självständigt Juridiskt Arbete (Malmö: Örebro Universitet Publish, 2022), 22.

değil onun ürettiği içeriğin toplum sağlığına vereceği zarara müdahale olarak değerlendirildiğini beyan etmiştir.³⁴

İsveç Başbakanı Magdalena Andersson'ın Kur'an-ı Kerim yakma eylemlerine Müslüman toplumun verdiği fiziksel tepki sonrası yaptığı açıklamada da bu durum açıkça ortaya konmuştur. "İsveç'te iğrenç şeyler söylemeye hakkınız var. Ayrıca bunlara itiraz etme hakkınız da var. Ama polise taş atmaya asla...".³⁵ Buradan hareketle Rasmus Paludan'ın Kur'an-ı Kerim'i yakma eylemleri yukarıda ifade ettiğimiz yaklaşımlar merkezinde ifade özgürlüğü olarak görülmektedir. Dolayısıyla bu eylemlerin doğuracağı sonuçların polis ve güvenlik birimlerince değerlendirilerek zaman zaman Paludan'ın eylemlerine izin verilmemesi durumu, eylemcinin ifade özgürlüğüne değil olası sonuçlara yönelik oluşacak zararlara müdahaledir. Dolayısıyla uygulamada da görüldüğü üzere İsveç'te cereyan eden hadiseler üzerinden ifade özgürlüğü ülküsü yazılı olmayan bir anayasa gibi kutsala sövgüyü de eylemi yapanların lehine korumakta ve gerektiği hallerde müdahaleyi ise ikircikli bir politika olarak yedeğinde tutmaktadır.

Son olarak, belirtilmelidir ki bahsi geçen eylemlerin görünürlüğüne sağlayan ortam hep sosyal medya olmaktadır. Dolayısıyla ifade özgürlüğünün sınırlarını çizmek sadece Kur'an-ı Kerim yakma eylemleri için geçerli olmamalıdır. Özellikle anti-İslamist kişilerin gerçek alandan sanal alan olan internet, sosyal medya ve dijital oyun dünyasına kaçışı da dikkatle incelenmeli ve ifade özgürlüğü konusu bu alanlar için de sınır koyucu olmalıdır. Zira çevrimiçi alan, giderek aşırılıkçı ideolojilere ifade özgürlüğü alanı açmaktadır ve bugün bu mecralar terör saldırılarının motivasyon kaynaklarına mekanlık eden başlıca alanları oluşturmaktadır. İslam karşıtı saldırı ve eylemleri yapanları inceleyen araştırmalarda ne yazık ki saldırganların eylemlerini dijital oyunlara öykünerek gerçekleştirdiği doğrulanmaktadır.³⁶

³⁴ Lindholm, "Att Bränna En Helig Skrift: Yttrandefrihetens Gränser" (2022), 24.

³⁵ Dagens Nyheter News (Erişim12.12.2022).

³⁶ Fikriye Çelik - Ebru Davulcu, "İslamofobi'nin Post Hakikat Dönemde Görünümü: Yeni Zelanda Saldırısı'nda Dijital Oyun İzleri", *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2022), 334.

Sonuç

Tüm Avrupa'da son yıllarda siyaset sosyolojisinde açığa çıkan sağa hatta aşırı sağa kayma eğilimi İskandinavya genelinde karşılık bulmuştur. 2001 yılı ABD terör saldırısı ve 2011 yılı Norveç Breivik terör saldırısı İskandinavya genelinde aşırı sağ siyaset ivme kazanmış ve göçmen rahatsızlığı şeklinde daha evvel dile getirilen görece naif çıkışlar, yerini doğrudan Müslüman toplumun ve İslam'ın nefret objesi olarak hedef gösterildiği düşmanlık içeren ırkçı eylemlere bırakmıştır. 2018 yılında İsveç'te iktidarın bir parçası olmayı başaran aşırı sağ siyasetin temsilcisi "İsveç Demokratları Partisi" nin söylemleri bile aynı dünya görüşünü benimseyen yeni nesil aşırı sağ siyasetçilerce cılız bulunmuştur. Daha aksiyoner olma yönüyle ve sahada Müslümanları kışkırtma becerisi ile Stram Kurs Partisi ve onun lideri Rasmus Paludan İslamofobi'yi tırmandırma ve Müslümanları nefret objesi haline getirme hususunda aşırı sağcılara yeni bir eylem yöntemini göstermiştir.

Paludan'ın ırkçı düzeyde bir tahrik ve aşağılama ile üstelik İsveç devlet makamlarının izni ve koruması altında, bir çeşit seremoni icra eder gibi eylemini yapması, toplumda tartışmayı farklı boyutlara taşımıştır. Zira tartışmalarda önde tutulan şey "*Rasmus Paludan'ın eyleminin Müslüman toplumu incittiği*" değil, "*Müslümanların ifade özgürlüğüne tahammülsüzlüğü*" olmuştur.

Yukarıda geniş biçimde ifade ettiğimiz üzere 'biz ve öteki' şeklinde İskandinav toplumlarında açığa çıkan değer ayrışması Müslüman toplumun batılı kültürel kodları benimsemediği müddetçe uygar olamayacağını ve alt seviye bir toplum olarak kategorize edileceğini gösteriyor. Burada ifade özgürlüğü bahane edilerek Müslümanları uygarlık testine tabi tutma alışkanlığı Rasmus Paludan gibi kişilerce yapılan her eylemde; İslam'ın klan kültürü olduğu, Müslümanların ifade özgürlüğüne ve eleştiriye tahammül edemediği iddialarını yeşertmektedir.

Hâlbuki Avrupa İnsan Hakları Bildirgesi'ne göre ifade özgürlüğü sınırsız değildir. Paludan'ın yaptığı eylemin bir ırkçılık biçimi olarak görülüp İsveç devleti tarafından engellenmesi gerekmektedir. İsveç devletinin bu gibi eylemlerin iç barışa zarar verdiğini görmesi ve bu tarz eylemlerin toplumun geleceği ve Müslüman toplumun entegrasyon sürecine bariyer teşkil edeceği düşüncesiyle ifade özgürlüğünün kapsamını sınırsız tutma alışkanlığından

vazgeçmesi gerekmektedir. Bunun için İslamofobi ile mücadele bağlamında resmî makamlara ve sivil oluşumlara büyük görev düşmektedir. Müslümanların ifade özgürlüğü bağlamındaki konuya dair bakışı ev sahibi topluma anlatılmalı, suça ve kışkırtmaya prim veren ve ifade özgürlüğünü buna paravan olarak kullanmak isteyen aşırı sağcı siyasetçilere karşı toplum uyarılmalıdır. Aksi takdirde ifade özgürlüğü ülküsünü çok kullanışlı bir enstrüman olarak görüp, yazılı olmayan bir anayasa gibi gerektiğinde onu kutsala sövgüye karşı koruyucu kalkan yapmak, toplumsal barışa yönelik yıllar içerisinde edinilmiş kazanımlara büyük zararlar verecektir.

Kaynakça

Anders Behring Breivik's Complete Manifesto "2083 - A European Declaration of Independence". Erişim 15. 01. 2023 <https://publicintelligence.net/anders-behring-breiviks-complete-manifesto-2083-a-european-declaration-of-independence/>

Audrey, Oslera - Lybaek, Lena, "Educating 'the New Norwegian We': An Examination of National and Cosmopolitan Education Policy Discourses in the Context of Extremism and Islamophobia", *Oxford Review of Education* 40/5 (2014), 543-566.

Bangstad, Sindre. "Terror in Norway", *American Anthropologist* 114/ 2 (2012), 351-353.

Bangstad, Sindre. *Anders Breivik and the Rise of Islamophobia*. London: Bloomsbury Publishing, 2014.

Barın, Hilal. *Tedirgin Nefret: İslâmofobi ve DAES*. Ankara: Tezkire Yayıncılık, 2016.

Canatan, Kadir. "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım." *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm* (2007), 19-62.

Çelik, Fikriye - Davulcu, Ebru. "İslamofobi'nin Post Hakikat Dönemde Görünümü: Yeni Zelanda Saldırısı'nda Dijital Oyun İzleri". *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* 5/2 (2022), 315-340.

Dagens Nyheter News. Erişim 12.12.2022 <https://www.dn.se/sverige/statsministern-de-ansvariga-maste-domas/>

- Dagens Nyheter News "Stenkastning mot polisen i Malmö". Erişim 16.01 2023 <https://www.dn.se/sverige/ny-koranbranning-planerad-i-landskrona/>
- Elisabeth, Eide vd. "After the 22 July Terror in Norway: Media Debates on Freedom of Expression and Multiculturalism". *Nordic Journal of Migration Research* 3/4 (2013), 187-196.
- Eriksen, Thomas Hylland "The Cartoon Controversy And The Possibility Of Cosmopolitanism". Erişim 22.11.2022 (This essay, written in 2007, is so far unpublished) <https://silo.tips/download/the-cartoon-controversy-and-the-possibility-of-cosmopolitanism>
- Eriksen, Thomas Hyll "Commentary Xenophobic Exclusion and the New Right in Norway", *Journal of Community & Applied Social Psychology* 22 (2012), 206-209.
- Gelici, Musa. Norveç Medyasında Müslüman Kadın'a Bakış: "Tokalaşma Krizi" Haberlerinin Analizi. *Uluslararası Din ve Medya Sempozyumu*. Ed. Ali Osman Kurt- Mahmut Samar, Ankara: Asbü Yayınları, 2021.
- Henkel, Heiko. "The Political Anthropology of Scandinavia after July 22, 2011". *American Anthropologist* 114/2 (2012), 353-355.
- Islamophobia: A Challenge for Us All (1997), "Commission on British Muslims and Islamophobia", London: Runnymede Trust, 1-4.
- Kalın, İbrahim. *Ben, Öteki ve Ötesi: İslam-Batı İlişkileri Tarihine Giriş*. İstanbul: İnsan Yayınları, 2016.
- Kirchick, James. "Mocking Justice in Norway. The Breivik Trial Targets Contrarian Intellectuals". *World Affairs* (2012), 75-81.
- Larsson, Alfred - Lindskog, Anton. *Yttrandefrihet Eller Hets Mot Folkgrupp? En Kvalitativ Analys Av Traditionella Kontra Alternativa Nyhetsmediers Gestaltning Av Koranbränningarna I Malmö 2020*. Malmö: Linneuniversitet, 2021.
- Lärka, Per "Dan Park: "Visar Att Våld Kan Styra Över Yttrandefriheten", SVT Nyheter. Erişim 06.12 2022

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/dan-park-ska-overklaga-polisens-beslut>.

Lean, Nathan. *İslamofobi Endüstrisi*. çev. Kollektif. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015.

Lindholm, Johannes. Att Bränna En Helig Skrift: Yttrandefrihetens Gränser. Självständigt Juridiskt Arbete, Malmö: Örebro Universitet Publish, 2022.

Lodberg, Peter. "Kilise ve Toplum", *İskandinav Halk Kiliseleri*. çev. Adnan Bülent Baloğlu. Stockholm: İsveç Diyanet Vakfı Yayınları, 2011.

Madsen, Popp - Ask, Benjamin "Derfor Skal Stram Kurs Ikke Forbydes, Selv Om Rasmus Paludan Er Fascist." Information (2019).

Njai, Mariama. "Racism, A Norwegian Case Study", CERS Working Paper (2014),1-12.

Önal, Recep. "İslamofobi Bağlamında İslam Karşıtı Söylemlerin Batı Dünyasındaki Yansımaları: Norveç Örneği-Karikatür Krizi ve Berwick Terör Saldırısı", *Kader* 16/2 (2018), 373-403.

Paludan, Rasmus. "Muslimer skal ikke integreres - de skal sendes hjem", Information News. Erişim 06.12.2022 <https://www.information.dk/debat/2019/05/rasmus-paludan-muslimer-integreres-sendes-hjem>.

Svt Nyheter News "Polisens nota efter Paludans möten: 43 miljoner". Erişim 15.01.2023 <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/polisens-nota-efter-paludans-moten-43-miljoner>

Svenska Yle News "Oroligheter I Sverige För Tredje Dagen I Rad På Grund Av Koranbränning" Erişim 15.01.2023 <https://svenska.yle.fi/a/7-10015519>

Sorgenfrei, Simon et al. "Koranbränningar I Malmö Och Stockholm: En Rapport Om Polisens Arbete Med Fokus På Samverkan Med Muslimska Trossamfund", *IMS Rapport* 4 (2022), 1-32.

- Svt Nyheter News "Detta är Stram Kurs partiledare Rasmus Paludan"
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/vem-ar-rasmus-paludan-partiledare-for-stram-kurs>, Erişim:(15.01.2023).
- Stram Kurs Partisi Kurumsal İnternet Sitesi. Erişim 13.12.2022
<https://stramkurs.dk/vores-politik/politisk-grundlag/>
- Stram Kurs Partisi Kurumsal İnternet Sitesi. Erişim 13.12.2022
<https://stramkurs.dk/om-os/oss/>
- Turner, Emily Graham. "Breivik is my Hero": the Dystopian World of Extreme Right Youth on the Internet". *Australian Journal of Politics and History* 60/ 3 (2014),416-430.
- Yıldız, Huriye vd. "Yeni Zelanda Terör Saldırısı Özelinde İslam Karşıtlığı". *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi* 2 (2019), 107-125.